

PLANINAR

Vjesnik „Hrvatskoga planinarskoga društva
U ZAGREBU.

»Planinar« izlazi svaka dva mjeseca pod dva broja na 16 stranica, izdaje ga »Hrv. plan. društvo. — Godišnja pretplatnina a ujedno članarina jest 6 K; pojedini broj стоји 1 K. — Novci se šiljaju društvenom blagajniku g. Ivanu Exneru, uraru i draguljaru, Petrinjska ulica br. 7. naprotiv Sudničke ulice na Zrinjskom trgu. — Uredništvo vodi prof. Vješlav Novotni.

Broj 5—12.

Za svibanj do prosinca 1907.

God. X.

Mostar i njegova okolica.

(R. b-r n Maldini Wüldenhainski).

Usred Herceg-Bosne krasne
Na Neretvi hladnoj vodi,
Put Danice, zv'jezde jasne,
Hrvatska te majka rodi.
Da Hrvatstvu Ti si ključem
Pod sunašćem ovim vrućem,
Mili grade, poborniče mlad,
Diko naša, Ti jedni nad.

Od Konjica na zapad juri željeznica povelikom ravnicom do postaje Lišićić, gdje opet započinje veoma zanimljiv gorski kraj, dok ne stigne pri ušću Neretvice u Neretvu do postaje Ostrožac, koji je kraj bogat mnogim ostancima bogomilskih stećaka i drugih spomenika iz srednjeg vijeka. Tu je i za koliju željezni most sa dva luka. Od Ostrožca juri željeznica kraj lijepih šumovitih visova uz Idbor i Zec planinu, još i u ljetu pokrivenu snijegom, ispod koje se kopa živa, te prešavši Neretvicu i potok Toščanicu stiže na stanicu Ramu. Dolina Rame spominje se već u davnoj povjesti. Za domaćih hrvatskih kraljeva bila je tu hrvatska banovina, te se je zvala Podrama. Za ugarsko-hrvatskih kraljeva u kasnijim vremenima mislila se je pod imenom Rama cijela Bosna. Od postaje Rame na jug prelazi voz preko željnog mosta rječice Rame i ulazi u tjesnac, po kojem Neretva kao prava pravcata gorska rijeka bući pjeneć se u svojem kamenom koritu. Sad se visokim mostom prelazi krasna divlja gudura Doljanke i stiže na stanicu Jablanicu.

Jablanica se sastoji od Donje i Gornje Jablanice, te leži na krasnoj visoravni, oko koje se uspeli na sjevero-zapadu 1648 metara visoka glavica Raulje, na zapadu 2045 m. visoka Trinača, podalje goleme stijene 2227 m. Velike Čvrsnice, a na istoku ogromna Preñ planina s Lupoglavom 2102 m. visokim. Jablanica, koja broji oko 300 stanovnika većim dijelom muslimana, malo je mje-

stance, ali zato zračno lječilište prvoga reda. Tu je zemaljski hotel sa 20 lijepo uredjenih soba; tu ima mnogo krasnih ljetnikovaca raznih činovnika i doseljenika. Od Jablanice željeznički voz prelazi mostom na lijevu stranu Neretve, prolazi prorov i vijuga se neko vrijeme med položitim obroncima i bučnom Neretvom. Onda se velikim vijaduktom od pet svodova prebacuje preko doline Glogošnice, prolazi istoimenim prorovom, zavija u nekoliko velikih zavoja i skreće u prostraniju dolinu. Onda opet prolazi prorovom provrtanim pod ograncima iskidane ovdje Prenj planine. Svuda gledaš vodopade, tako sasvim ispod ceste jako vrelo Komadinu ili Praporac, koje se s visine brzo i šumno ruši u rijeku. Sada se opet ulaz i u tjesnac dug tri kilometra, prelazi mostom opet na drugi briješ Neretve, te se uz gudure i divne brdske krajeve stiže na stanicu Grabovicu. Kod Grabovice su se pećine Čvrsnice i Glozove planine silno ustabočile, kao da se hoće da sruše u korito Neretve. Od Grabovice prolazi željeznički voz kroz nekoliko prorova i dolazi do čudne sutjeske, gdje misliš, da bi mogao rijeku preskočiti. Sad med šumovitim bregovima, koji se opet jače napinju, stižeš na postaju Drežnicu, gdje za istoimenom stanicom voz prelazi željeznim mostom rječicu Drežanku. Tu ti se na časak samo otvara pogled na usku stjenovitu dolinu te rječice u divlji kraj, kojim se vijuga k Neretvi. Suprot ušća Drežanke na cesti leži vojnička postaja han Sjenica, a odmah za han Sjenicom ruši se Crno vrelo bučnim padom u Neretvu. Provedeno je ispod ceste, a izvire iz čarobne špilje na podnožju jedne visoke stijene. Sad željeznica ide ponajviše visokim mirima do Raške gore, odakle se kraj sve više i više izmjenjuje i sve je slikovitiji i divlji, dok ne stigne na stanicu Vojno, gdje rijeka teče širim koritom i gdje ti se otvara vidik na prostranu ravninu, u kojoj leži hercegovački glavni grad Mostar.

Mostar sa 20.000 stanovnika sijelo je okružne oblasti za svu Hercegovinu, a prostire se s obje strane rijeke Neretve u klancu, što ga s istoka zatvara planina Podvelež, a sa zapada gora Hum. Po toj gori Hum zvaše se u srednjem vijeku i sva sjeverna Hercegovina „humska zemlja“ ili „Zahumlje“. Kako je klanac uzak, to se Mostar dijelom uspinje i po obroncima planinskim, te je prema tome i razdijeljen u više predgradja ili mahala, a zovu se na lijevo Neretvi: Bjelužine, Luka, Brankovac, Carina i Stari grad, na desno: Podhum, Predhum, Zahum, Donja mahala i Cernica. Od Mostara na sjevero-istok i na jug već se razmakle planine, te je tako južno od Mostara puklo prostrano pusto mostarsko polje, zvano Bišće, a sjeverno Bijelo i Cerničko polje. Posljednja dva polja vrlo su plodna i obiluju svakim blagom, kojim ih je Bog nadario. Kuće, što su se poredale s jedne i s druge strane obale Neretve, visoke su i od kamena gradjene, a mal ne sve pokrivenе kamenim pločama. Medju njima prostri se krasni zeleni vrtovi i voćnjaci puni svakovrsnog zelenja i voća. I podnožja obližnjih bregova kao: Stolac, Oštri rt, Orlac, Mikuljača prelazeći i plodna polja, takodjer obiluju raznim voćem i zelenjem, dočim im pđgorja vode izvrsnim i glasovitim mostarskim vinom. Vrhunci su im ponajviše pusti i goli, redje obrasli travom ili grmljem. Što je žila kućavica čovječjem tijelu, to je Neretva Mostaru. Ona ga uz čaršiju

jedina još oživljuje. Teče dubokim svojim koritom posred Mostara. Kod Mostara se slijevaju i dvije rječice u nju — niže Mostara s lijeva Buna, s desna u Mostaru Radobolja. Svatko se divi strahotnom klisurastom koritu i obalama Neretve, nu baš su kod Mostara i u samom Mostaru njezine obale najstrahotnije, najčudnovatije, pa da nije toga, moglo bi se s brodovi sve do Mostara po njoj ploviti. No pošto na njekim mjestima vrlo naglo pada i preko kamenja se ruši, to brodovi mogu po njoj da plove samo do Metkovića na dalmatinskoj medji. Korito joj je veoma duboko, pa se do njega vrlo mučno silazi zbog strmih obala. Gdje su te obale razvaljene i raskidane. Pećine strše postrance i izbacuju svoje bokove i rubove kao kosti kakove grozne nemani. U obalama ima i šupljina nalik na šipilje.

Glavno središte i stjedište svijeta i trgovine u Mostaru svakako je čaršija. Iz nje se širi trgovina ne samo Mostarom već i preko njegovih granica po sinjem moru. Tamo ima mnogo dućana, gdje se trguje različnom turskom robom. Ima tu i zanatlija, koji obavljaju otvoreno na ulici kao i u Sarajevu svoj posao, a ne manjka niti kavana niti kavedžija, koji hodaju ulicama nudeći svoju gorku i slatku robu. Čaršjom dodješ i do „Grada“. Tako zovu Mostarci stari most preko Nertve. Taj je most pravo čudovište za svakoga, tko ga prvi put ugleda, te je najzanimivija mostarska gradjevina. Mnogi su stranci već putovali u Mostar, samo da vide taj most. Sav je most sagradjen od kamena. Temelji su mu na klijurama lijeve i desne obale Neretve. Zatim se most svija preko dubokoga riječnoga prodola vitkim polukružnim lukom bez ikakova drugoga potporišta. Gdje je taj most, široka je Neretva oko 40 metara, a visina od površine vode do mosta seže do 20 m. Most je širok do pet metara, a danas prelaze preko njega samo pješaci. Znameniti taj most sagradio je turski car Sulejman II. godine 1566., pa još i danas čvrsto стоји. Jednom mu je samo zaprijetila pogibelj od poplave, ali je ipak ostao čitav. S krajeva mosta željezna je ograda iz novijeg doba. Na ulazima su na jednoj i drugoj obali starinska vrata s kulama. Tu je bila u staro vrijeme barutana i zatvori, pa nije čudo, što Mostarci taj most zovu „Grad“.

Diviti se moraš tom spomeniku graditeljske umjetnosti, motreći s njega prezaobilježive sjeverne i južne obale divlje Neretve te razne bližnje gradske predjele. Osobito su zanimljive kule oko mosta, visoke gradske munare i još više okolišne sive brdine. O gradnji mosta pričaju istočno-pravo-slavni ovu priču: Naimar Rade, koga su Turci bili zarobili, otkupi se tom gradnjom na slobodu. No uzu svu muku ne htjede mu poći za rukom, dok ne posluša savjet vile s Veleža i ne uzida u temelj momka i djevojku.

U Mostaru ima do 35 što većih što manjih džamija. I džamije i munare većinom su od kamena, koji je lijepo tesan. Oko džamija i izmedju kuća ima prijašnjih groblja. Najljepša i najveća je džamija Karadjor-begova. Osim mnogih džamija u Mostaru ima i krasna katolička crkva s franjevačkim samostanom na dva kata. Sagradjen je u Zahumu na najljepšem mjestu blizu utoka Radobolje u Neretu. Nad glavnim ulazom u tu prostranu i lijepu crkvu napisano je ovo: „Bogu svemuogućemu Stvoritelju, svetom Petru i Pavlu podignuta je ova crkva.“

Dobrostivi car od Stambula podade za njezinu gradnju zgodno mjesto i osim toga pedeset kesa (5.000 K.). Siromašni puk pri pomogao je; sve druge velike troškove pridonijeli su inozemci brigom braće Franjevaca i njihova biskupskoga glavara, godine 1866.“ Povijest katoličke crkve u Mostaru prava je mučenička, Velikih zasluga za gradnju te crkve i samostana stekao si je franjevački vikar O. Rafael Barišić. U Mostaru je sijelo katoličkoga biskupa, koji pripada redu franjevačkomu. U drugom dijelu grada na Brankovcu je i krasna istočno-pravoslavna crkva. Do nje se treba uspeti nekojim ulicama, koje se naslanjaju o rebra susjednoga brijegea. Nu zato je ispred crkve pukao krasan vidik na cijelu uvalinu, u kojoj leži Mostar i njegova polja. Krasan je to šaroliki sag, obrubljen humcima i pečinama. Po srijedi su bijeli kameni krovovi, medju kojima se šaroliko ističe crveno crije-povlje na k'rovovima novijih kuća. Tamo su i dvori istočno-pravoslavnog metropolite sa samostanom. Istočno-pravoslavni imadu i svoje posebne škole kako u drugim većim mjestima Bosne i Hercegovine tako i u Mostaru. Medju najljepše novije zgrade spada još prekrasna dvokatnica okružnog suda s kaznionom, trgovačka škola, pak nekoje posebne zgrade. U Mostaru ima od godine 1893. i gimnazija. Osim toga ima tamo više osnovnih škola. Narodno glazbeno i čitoničko društvo ima takodjer svoj krasni dom.

Kao što je Mostar danas, tako je i za osmanlijske vlade bio glavno mjesto za čitavu Hercegovinu. A da li je Mostar jako star grad, teško je to znati. Misli se, da je Mostar godine 1.440 sagradio službenik vojvode Stjepana Kosače, Radivoj Gost pod imenom Vitrinica. Nu to ne stoji, pošto je već grad kud i kamo prije pomenute godine opstojao. Svakako je Mostar kao i svi naseljeni gradovi Bosne i Hercegovine morao već i u srednjem vijeku kao tvrdjava pod imenom Podhum postojati. Brijeg, na kojem je bila sazidana gradina, nosi još i danas ime tvrdjave, nu grad sam nosi ime tek po mostu „Most stari“, što je sagradjen preko Neretve, koja kroza nj prolazi. Mislilo se je, da su ga Rimljani izgradili, te se je ovdje i tražio rimski grad Matrix. Možda je tu u stara i prastara vremena i postojala veća naseobina. Na brdu Humu vide se još i danas ruševine neke tvrdjave, za koju misle, da je to ona ista tvrdja Chlum poslije Chum, koju je već sam car Constantin Porphyrogenet u zemlji Zachlumskoj (južna Hercegovina) na nekom brdu nedaleko rijeke Bune poznavao. Na početku novoga doba spominje se opet pod drugim imenom i to kao tvrdjava na narentskom mostu; a kako je most ovdje i zbilja putokazom na zapad, to nije isključeno, da je nasoko samo mjesto po naseljenicima godine 1499., 1513. i dobilo ime Most, Mostići, Mostari, Mostar. Sam grad podigao se tek za zaposjednuća turskog godine 1463., uslijed čega je Blagaj propao, a Mostar se uzdigao. U ratovima sa Turcima i Mlečanima bio je Mostar najtvrdja tačka Muslomana. Godine 1684. napadoše ga neprijatelji, ali uzalud; a 1717. godine opsijedali su ga i Mlečani sa pomoćnim dalmatinskim četama na dulje vremena, ali im se nuda izjalovi. U posljednje vrijeme nije bio Mostar utvrđen, tek samo konak imao je jedan opkop sa nekoliko topova.

U Mostaru je blago južno podneblje. Ni zimi se tamo ne lože peći, premda

kadkad bura silno zaurla preko kršnih onih planina. Ljeti opet dodijava ljudima nesnosna žega, od koje se neda ni po noći spavati. Nu kraj svega toga Mostar je prekrasan grad. Pa ne samo Mostar nego i okolica mu je divna, te nije ni čudo, da se njom Mostarci ponose. Krasni su izleti na Hum, na izvor Radobolje, na Mostarsko blato, u Blagaj, na vrelo Bune i na Stjepan grad.

Na jugo-zapad od Mostara dolaziš lijepom kolnom cestom za kakav sat hoda na Hum, odakle ti se pružio krasan vidik na Mostar, spram sjevera na rodno Bijelo polje i na vojničke vojarnice, a spram juga na pusto Bišće polje i na tvornice duhana. Krasan je odatle vidik i na rodne vinograde i okolišne gole vrhunce.

Na zapad od Mostara dolaziš za kakav sat hoda na izvor rijeke Radobolje i na Mostarsko blato. Čim si prešao most, ti si u „vrtu Mostara“. To je onaj krasan kraj gradski ispod Huma okolo umiljate Radobolje, iz koje se vodi cijevima voda ne samo u cio grad Mostar, već se ona na tisuće žilica razijeva po poljima, te se je tako stvorio najkrasniji kraj Mostara. Svaki je gotovo Mostarac vrtlar, a oni, koji su blizu te dobre Radobolje, baš su je znali namamiti, da im čini stotinu usluga. Pa zato tu i jesu ispod sela Cima najkrasnija polja duhana, kukuruza, povrća, zelenja, grmlja i voća svake vrsti, odakle se i puni mostarska čaršija. Tu su oko Radobolje a prema kolodvoru i vladini nasadi duhana, dok je na drugom kraju voćarski pokusni vrt sa školom te vinogradarska škola i bašća. Takova vinogradarska i voćarska postaja prava je blagodat svojim vīnom i voćem, pa ga i izvaža u daleke strane krajeve, osobito otkada kroz njeg juri željeznica spram Save i Jadranskog mora. Mostar se uslijed toga i širi, a u najnovije vrijeme i razvija ne samo brojem stanovništva nego i brojem kuća. Najviše se gradi onđe, gdje je kolodvor i gdje je svratište „Neretva“. To je velebna i krasna palača, koju je zemaljska uprava podigla na jednoj klisuri s lijeve obale Neretve. Visoko strše njezine zidine, da budu utočištem umornu putniku i putokazom zveljivom strancu. Idući tako sve dalje na zapad, dolaziš s početka u krasan dvored zvan „Štefanijino šetalište, a sve bliže prama izvoru Radobolje i Mostarskog blata. Putem te okružuju same smokve i vinova loza, a kraj puta voće. Tu je i zbiralište vode za mostarski vodovod, koji od godine 1894. opskrblijuje Mostar izvrsnom gorskom vodom. Glavna cijev, koja vodi do grada, duga je 4 kilometra. Idući dalje na jednom ti se odvaja cesta i ti si skrenuvši desno za četvrt sata lake šetnje na izvoru Radobolje, te tolike mostarske dobrotvorce. Ispod strme hridi Lipnjaka joj je vrelo. Užasna je to strmina. Po pećinama uhvatila se gusta i duga mahovina, koja je sasvim izgorila i pocrnila od žege. Glasovita hercegovačka žega, koja znade za ljetno doba živu i do 40° C. podignuti, nije zaboravila ni na ovu tihu zabit, dok u noći eto ti opet „popadoča“, vrst komaraca, koji ti ne daju mira ni da dahneš. Ispod izlizanoga kamenja ključa studena njena voda na više strana, a baš nad vrelom raširila svoje sivkaste grane stara smokva. Krasan je to kraj! Ako je i divlji zbog sivih vršaka gorskih, ali je dolina upitomljena prelijepim nasadima korisnoga bilja i voća osobito oraha.

Podješ li upravo cestom, to si za kakovih deset minuta na Mostarskom blatu. To je okolo 30 četvornih kilometara veliko jezero u pustom kraškom kraju.

Za velike suše spadne voda u jezeru, a tada lovcima veselja, jer je ondje dosta ptica močvarica, dok domaći siju tад sjeme raznovrsnih žitarica. Iz Mostarskog blata teče potok Josenica u Neretvu.

Jugo-istočno od Mostara dolaziš lijepom kolnom cestom za sat vožnje u Blagaj. Put te vodi mimo išavši vojničke barake južno uz Neretvu, koju prati s druge strane kroz Bišće željezna pruga. Tim poljem jure kola na jugo-istok. Podveleška brda povukla se kao ogromni sivi šatori na lijevo k istoku. Neretva buči kroz kameno korito prama selu Buni, što stoji na utoku Bune u Neretvu. Južno su zgradile lijevu obalu Bune puste kose planine Dubrave. U tom kutu medju Dubravom i brdima Podveleža stisnulo se seoce Blagaj. Kolna cesta prati i dalje lijevu obalu Neretve prama Metkoviću, no ti zakrećeš istočnom stranom tvrde ceste, koja vodi u Blagaj i dalje u Nevesinje. Otuda ti se već ukazuju rastresene kuće blagajske. Za malo i ti si pred Blagajem, pred seocem sa tek nekoliko rastresenih omanjih kuća, dok je negda tako bučni i ponosni grad bio. Sadašnji Blagaj ima čaršiju, gdje ima nekoliko dućančića i nekoliko boljih dućana. To je manji dio nekadane hercegovačke prijestolnice, a dalje ima još nova katolička crkva i nova džamija. S onu stranu Bune leži drugi dio mjesta a idu onamo dva stara kamenih mosta. Od jednoga su ostali samo zidani stupovi, te je na njima načinjen drveni most. Drugi je most na svodove dobro uzdržan, te njime ide promet preko Dobrice u Bileće. Pa što je bio u prošlosti Blagaj? Bio je to od davnine slavan i ponosan grad, koji je branila i štitila tvrdja na Podveležu. U gradu Blagaju bilo je u srednjem vijeku i središte nekadanjega Zahumlja, pa je tu sjedio i ponosni vojvoda zahumski Stjepan Kosača, koji je dobio naslov vojvode ili hercega od njemačkog cara Fridrika III. god. 1440. Od toga doba prozvala se je zahumska zemlja Hercegovinom. Propašću Bosne godine 1463. pala je za par godina i Hercegovina u turske ruke, a po tome i Blagaj. I poslije se je još mnogo krv prolilo oko Blagaja i Mostara. I danas je izmedju ostalih u živoj pameti puka ime silnoga paše Rizvanbegovića. On je hotio, da bude samostalan vladalač u Hercegovini. Za pobune godine 1831. pozva ga Omer paša na neku zabavu u Mostar i tu ga pogubi. I tako je mnogi kamen oko Blagaja, Neretve i Bune poškropila ljudska krv, dok mu nije kao i cijeloj Hercegovini godine 1878. austrijska vojska pod slavnim svojim vojskovodjom Hrvatom Jovanovićem povratila ljubav, mir i slogu.

Zimski izleti hrvatskoga akadem. sportskoga kluba na Plešivicu.

Tri nedjelje po redu izletio je na ručnim saonicama mladi naš sportski akademski klub u goru. Drugi puta pridružiše im se na ljubezni poziv i nekoliko sokolaša, te se je broj izletnika povećao na 12 sa osam saonica te jednim skijama. Izlet je trajao od 5 sati u jutro do 7 sati na večer. Iz državnoga kolodvora krenusmo ranim vlakom do Jastrebarskog, gdje nas već dočekaše saone braće Horvata iz

Eminlić

Konjic.

Plešivice. Braća Horvati, kako su praktični i poduzetni, poslaše sami svoje saone čitajući u novinama za naš izlet, što nam je došlo upravo u horu, jer naručene saone nekim slučajem izostaše.

Sanjkanje započe odmah već od kolodvora. Uz velike saone privezasmu svih osam saonica u dva reda, dočim se ostali smjestiše u velike saone, te za čas krene tako čitava karavana ravno do Plešivice. Prolazeći narod a i Jastrebarčani čudili su se naravno tom rijetkom izletu. Čitava povorka prispije na taj način već poslije devet sati do svog glavnog stana, do renomiranog svratišta braće Horvata. Samo kod najvećih uspona morali su izletnici saći sa svojih saonica, sve ostalo vrijeme vožahu dobri konji čitavu našu povorku. Kako je mladež bila oduševljena od prekrasnog puta i zimskog gorskog predjela, krene odmah, čim se malo ugrijasmo u svratištu naručivši doručak, na prvi izlet u goru.

Prijekim putem krenusmo oko pol prve ure do sedla plešivičke nove ceste, koja leži oko 200 metara nad mjestom Plešivicom, od kuda se stadosmo prvi put redom spuštati nizbrdice, te prevalismo oko 2 klm. u jednom mahu sanjkajući se koje 4—5 minuta. Bilo je tu saonica samica — za jednoga, dvojka i trojka. Razdijelivši se tako u osam saonica krenusmo koji brže koji laganije sve do crkve i škole plešivičke. Koji su već bili na prvom izletu i poznavali cestu, projuriše strjelimice, a koji su bili tek prvi put na izletu, spustiše se polaganije i opreznije proučavajući najprije cestu. Snijega je bilo u izobilju na cesti; ako su se i koje saonice prevalile, strovalili su se vozači u mekani snijeg, što nije urođilo katastrofom, već smijehom. Oko crkve sakupilo se je mnogo naroda, koji je veselo i znatiželjno promatrao sportski odjevene izletnike, što su svaki čas strjelimice pokraj njih jurili uživajući u krasnoj vožnji.

Pošto smo se poslije prvog izleta prikupili konačno svi u toploj sobi svratišta i doručkom okrijepili, otputismo se ponovno na još veći i daljnji izlet. Ovaj put krenusmo i preko plešivičkog sedla, spuštajući se na samoborsku stranu od kapelice sv. Antuna do blizu sv. Lenarta. Izletnici ponesoše sobom i tri fotografiska aparata, te učiniše u više maha nekoliko zgodnih slika, koje će se, ako su uspjele, i objeladaniti, da se i ostala mladež zainteresuje za takove lijepe i zdrave izlete. Gorski predjel je u ovo zimsko doba vanredno krasan, a šuma upravo obiluje injem, koje stvara sliku, kakvu si obično gradski ljudi ni pomisliti ne mogu.

Mjestimice, gdje se cesta suzuje, prolazi se kao u kakovom lednom tunelu, a zimska magla i smježni oblaci nastali uslijed brzog jurenja saonica, poljepšavaju samo čitavu vrlo uspјelu sliku. Zrak je u gori čist, da si ga čistijeg ni pomisliti ne možemo, te čovjek upravo uživa ovo nekoliko sati na zdravom i svježem uzduhu. Sanjkanje nastavismo do ručka, a onda još i poslije ručka sve do vremena odlaska poslije 3 sata po podne. Na ovom mjestu moram svakako ponovno istaknuti i samo svratište braće Horvata, koje se upravo odlikuje dobrom i jeftinom podvorbom.

Za umjerenog ručka porazgovorismo se bratski o našem izletu i o mnogim onima, koje bi trebalo zainteresovati za taj novi i zdravi sport, te razglasimo diljem domovine bezbroj ukusnih razglednica od plešivičkog gorskog predjela.

Ako su nam fotografije uspjele, nadamo se, da ćemo u brzo moći razaslati razglednica o našem zimskom izletu. Kako je bila pokladna nedelja, imali smo prilike vidjeti i tri seljačke svadbe, pa tako i sa folkloristične strane upoznati karakter onog predjela. Žalibože kod muškaraca nestalo je sasvim nekadašnja narodna nošnja, koju su Amerikanci, „Kranjci“ i vojništvo sasvim istisnuli. Kod žena sačuvala se je narodna nošnja samo još u t. zv. rogovima. Ipak su „mlade“ imale vrlo ukusni naredni vjenčani nakit glave, jedinu još uspomenu na nekadanju lijepu našu narodnu nošnju.

Medutim da se i opet povratim na naš izlet i izletnike, istaknuti mi je, da smo već ovaj put opazili i jedne narodne saonice, na kojima se je seoska mlađež zabavljala. Slijedeće nedjelje biti će ih možda već i više, te će se ta zdrava i lijepa zabava ovako u brzo raširiti po čitavom kraju, kao n.pr. po alpinskim i sjevernim predjelima, gdje sve vrvi od takovih saonica. Isto je bilo i u Zagrebu. Na Josipovcu u Zagrebu n. pr. sanjkali se najprije tek dvojica, trojica, a za čas bilo ih je i preko pedeset.

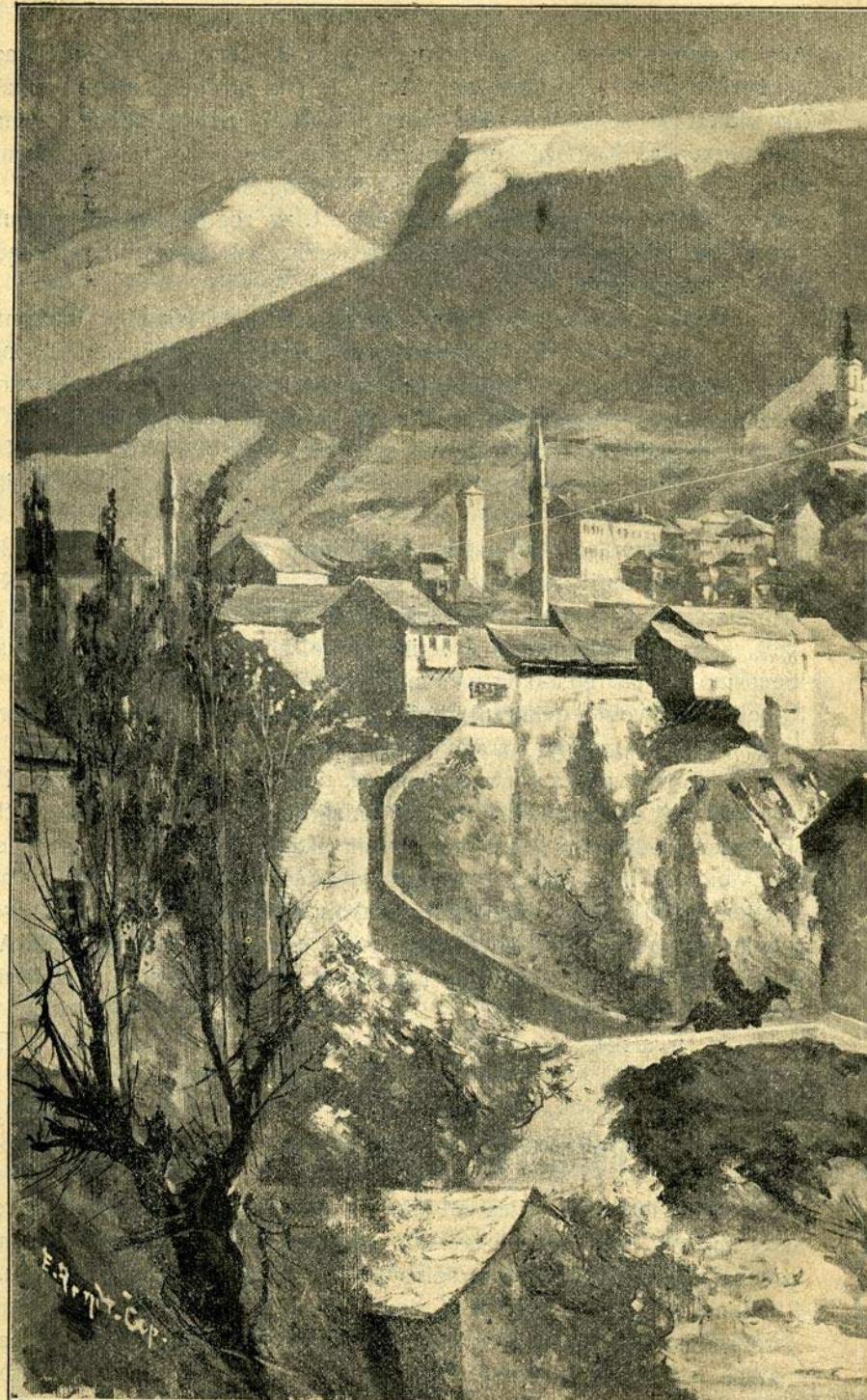
Vraćasmo se na našim saonicama spuštajući se do blizu Rijeke, gdje je posljednji oveći uspon, koji bi poradi blizine preporučili osobito Jastrebarčanima i njihovim sokolašima za običnu zabavu. Od Rijeke posjedosmo opet saone i upregosmo ih u velike saone, koje su nas tamo dočekale, te tako krenusmo do Jastrebarskog na toplu kavu i na kolodvor. Putem bilo je naravno i opet izvedljivog promatranja koji od strane naroda toli od jastrebarske „haute volée“, koja je popodne naravno bila na okupu. Imade nade, da će se i Jastrebarčani zainterresovati za izlete H. A. S. K. tim više, što smo se sastali i s nekoliko sokolaša, te i tamošnji „Hrv. Sokol“ admirali, da se bar koji njihov član pridruži slijedećem nedjeljnog izletu naših vrlih akademičara. Siguran sam, da će i sudjelovanje makar i samo jednog jastrebarskog sokolaša predobiti i ostale tamošnje sokolove za ovu lijepu zimsku zabavu, koju bi i najtoplje prporučili osobito našim sokolovima u gorskom kotaru, kad i onako zimi mnogo ne vježbaju. A što vrijedi za saonice, isto vrijedi naravno i za ski, a po mogućnosti i za sklizanje za naša sokolska društva.

Iz Hrvatske.

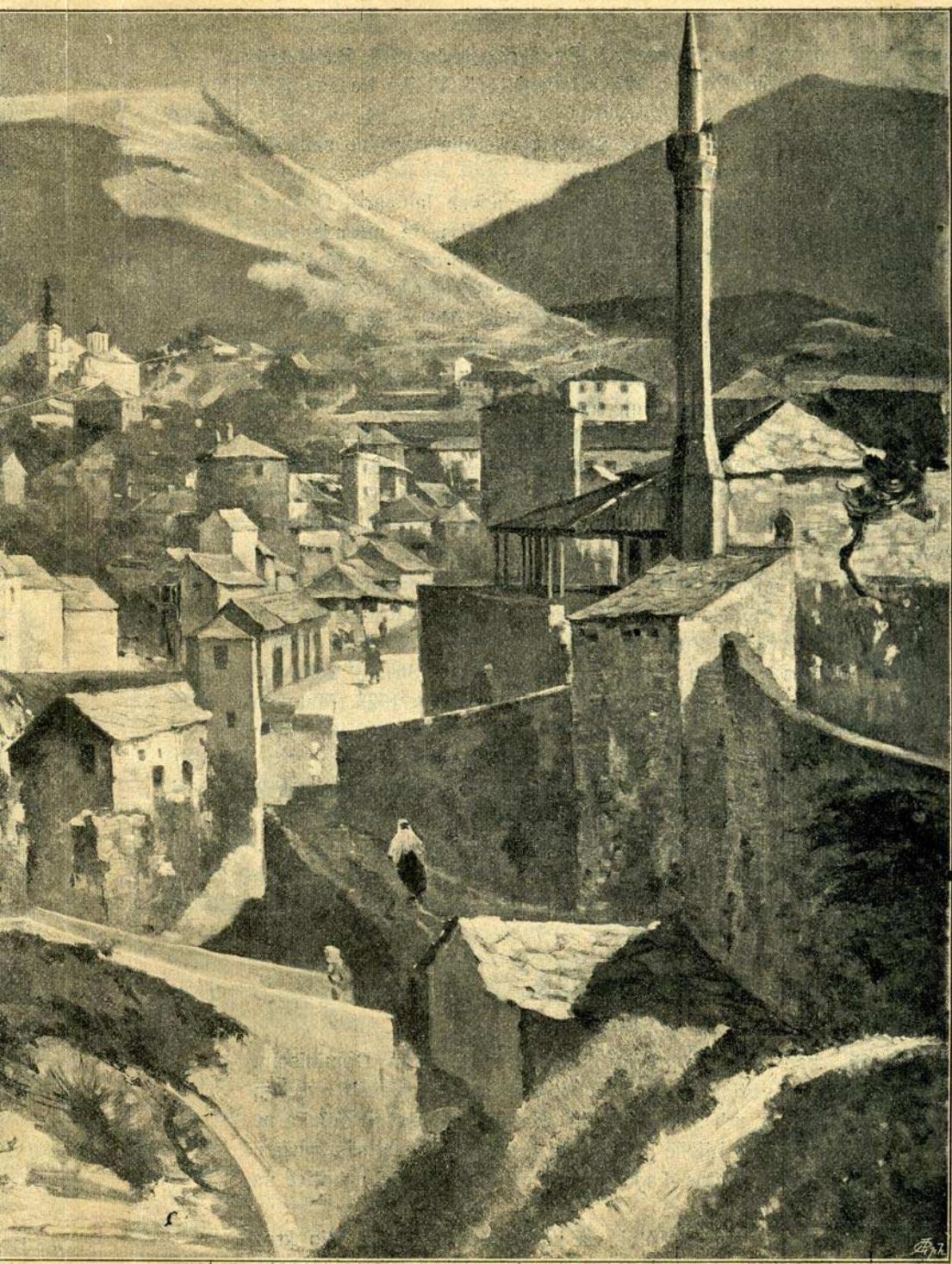
Dr. Bučar

Botanička istraživanja na Velebitu.

Na „Obzorovu“ vijest od 8. o. mj. pod gornjim naslovom nadovezujemo, da je g. Ljudevit Rossi, domobr. satnik u Karlovcu, odavna član hrv. planin. društva, netom dovršio svoje treće iztraživanje Velebita u botaničkom pogledu. Isti je dne 21. lipnja pr. g. oputovao iz Karlovca na kolima preko Kapelle u Senj, a odavle parobrodom u Jablanac. Tu je od 25.—27. lipnja pretražio jablanačku dragu, okolicu Jablanca i Stinice. Dne 28. lipnja oputova na Oštarije povrh Karlobaga zadřavši se do 11. srpnja. Pretraživ okolicu Oštarija i Konjskog pohodi Velinac 1023 m., gdje raste toli zanimiva Sibiraea croatica Degen, koje rod nam je inače

Egypt Cap.

Mostar.

jedino iz sjeverne Azije poznat. Nadalje pretraži Budakovo brdo 1318, Bačić kuk 1306, Soline 1267, Čopin vrh 1186, Rusovo 1333, Badanj 1165, Veliku Basaču 1091 i Konjevaču 1381 m.

S Oštarija vrti se dne 11. srpnja opet u Jablanac, gdje ponovno sabiraše biline oko Jablanca, Stinice i Krajkove drage.

Na 18. srpnja podje kolima na toli žudjeni Alan povrh Jablanca. Došavši tamo ne nadje skrovišta, jer su tamo stanovi samo pastira, te morade provesti čitavih 15 dana u šatoru. Okolica Alana, Mrkvišta i Stirovače te Mali Rajjinac 1699. (najviši briješ sjevernog Velebita), Lubenovačka vrata 1474, Kozjak 1620, Alančić 1612, Visibaba 1454, Plješivica 1449 i Šatorina 1624 m. napuniše njegovu botaničku mapu obiljem zanimivih raslina tako, da je zadovoljan nastupio povratak kući istim pravcem, te je čil i zdrav prispio dne 7. o. mj. u Karlovac.

Godine 1896. poduze on prvo putovanje na Velebit preko Slunja, Plitvičkih jezera na Krasno. Povrh Krasna pretraži okolicu Jezera zvanu, te se pope na velebitsku Plješivicu 1653 i Sniježnjak 1610, a kasnije na Metlu 1287, Ljubičko brdo 1387, Alaginac 1234, Kizu 1128, Sladovaču 1286, Svetu brdo 1753 i Crnopac 1404 m. Još pohodi Rudilisac 1611, Ozeblin 1657, Kremen 1591 i Poštak 1425 m. u plješivičkom gorju.

Na drugom putovanju godine 1901. i to preko Slunja, Korenice, Udbine, Gračaca i Zrmanje prispije u Medak, odkuda je pošao na Bunavačko polje i tu nočio od 20.—23. srpnja. Sklop svetoga brda 1746 i 1658, te Malovan 1708 i Šegestip 1700 pretraži odtuda potanko. Na 25. srpnja podje na Struge, gdje nočivaše 4 noći, i tom sgodom pope se na Badanj 1639, Višerujnu 1623, Malovan 1738 i Golić 1735 i 1637 m. Napokon pohodi dne 1. kolovoza Visočicu 1619. Povrh toga bio je na Kuku 1172 i Brusniču 1373 m. povrh Udbine u Krbavi.

Da napomenemo ostala putovanja, koja je pomenuti časnik u Hrvatskoj južno Save preduzeo, daleko bi nas vodilo, pa stoga neka je ovo dosta.

Na svim ovim putovanjima je sabrao mnogo biljevnog gradiva, pa je duplikate razaslao medju razne strane botaničare.

Po „Glasosnosti“.

Do na vrh Visoke.

(Piše Grgo Petković.)

Još godine 1905., kad s miliom mojim prijateljem Markom Dominisom, ondašnjim pristeškim učiteljem, bijah na vrhu budačke strane „Šernjače“, zarekoh se s istim kad god ispeti se na vrh strane Visoke. Na žalost našu se odluka ne ispunji, jer moj mili i dragi prijatelj bijaše iz Pristega premješten, a ja sam, tužan, ustezao se na nju stići sve do proljetos, kad se pruži prigoda, te se i nehotice na nju uputih.

Bijah tada u našoj staroslavnoj Vrani, pa kad pošao kući, ne htio kroz polje ići poradi velika blata i vode, koje tad sila po polju bila, već knenuh kršom ispod strana na „Krklješeve kuće.“ Al na — u zao čas! Kad uprav uglijah

u krš, otisnuše se oblaci i iz njih okreni velika kiša; pa nešto od nje, a nešto jer nisam dobro ni puta poznavao, sadjoh s prave staze i zabasah . . . Puste muke i žalosti! Upadoh u veliku gušču gore, tako da nisam vidio nego zemlju pod sobom i nebo nad sobom, a kadgod ni neba ni zemlje. Što ćeš sad? Provlači se kroz goru i liži četveronožice kao i živinče! Jedva s velikom kinom tako iz te gušće izgrljah i ispado na moju veliku radost u puno redji krš, ali uprav na „Visoku“!

Bijaše tad uprav nekako oko podne, te kako bijah isto na vrijeme kući doći, nikako — nego odlučih na „Visoku“ se uspeti. I podjoh vrcem. Kako sam k njoj išao sa zapadne strane, s te se na nju počeh i penjati. Teško je koracati, jer je „Visoka“ odmah od zemlje usprsita! Kako je taka sve do vrha, što god se na nju više uzpinješ, to višu muku imaš, jer ti se uza nju treba kao i uz drvo penjati. Ja se stoga ne htijah odmah uza nju penjati, već sv na poprijek. Duša zaboli, dok na vrh dodjoh! Ne možeš 5—6 koraka koračiti, i odmah ti treba stati i opočinuti. Treba ti velike pomnje, kad ideš, jer je sve škrapa do škrape, pa bi lako mogao u koju zapasti i nogu siomiti. Kad dodješ pri na vrh, eto te na jednoj izbočini, koju samo kruglo, veliko kamenje sačinjava. Tu ne možeš dalje, nego stati i sit opočinuti.

Lijepi ti odmah otalem pogledi po okolici padaju, pa te to blaži i krijeći u muci i kini, koju si penjuć se uhvatio. S te izbočine stupaš na nešto ravnice, uz koju možeš malo življe ići, i eto te do malo na „vrh Visoke“.

„Visoka“ je jedna strana od najviših u benkovačkoj okolici, te se po tom i zove „Visoka“. Visine će imati do 700—800 m., dok širine ne će imati više od jedno 300 m. Vrh joj je sasvim oštar, tako da uprav na rt dolazi, a izgleda sva izvana obla, sa zapada k istoku malo izbočena i kao splasnuta, što je čini kao malo u srijedi trouglastu. Kako je obla i usprsita (puno uspravna), jedva bi se s donje strane mogao na vrh joj uspeti. Ispod nje ima sijaset velikog kamenja, koje će biti sa nje niz brdo se skoturalo. S gornje i zapadne strane nema ništa baš po njoj nego same litice, škrape i škalja, iz kojih raste smreka, grm (grab) jasen, trn, drača, smrdelj, česmrika, zelenika, i to sve maleno, onako pri zemlji, dok je donja strana i malo istočna ravnija, te se tud vidi zemlje i trave, a naravno malo bolje i gore. Od trave i biline dosta je po njoj viditi miomirisnog smilja, lijepog vatropira bukavca,*) ljekovite kadulje i ivice, vriska, pa čak i žukljice, koja raste po polju, od koje naše težakinje metle prave, i kozlaca, s kojim krmke hrane.

Često čobani u Visoku i blago izjave, te sam vidio na vrhu nje gromilu, koju su učinili, da s nje bolje vide, a pod njom sam našao i vatrište, gdje zimi na ledu vatrnu lože, da se griju, a ljeti da kuruze prže. Tud se vidi nekakovih nasipa i suhozidina, a ispod vrha sam nailazio i na dva mesta, gdje sam vido temelje po svoj prilici od kuća. Zidovi su posve jakim vapnom uzidani, jer se vidi, da je imao muke, dok ih je sorio, pošto od zida ne možeš kao od kamenja odbiti. Narod baje, da su tu bili nekakovi „hambari“ i kule. Blizo tih zidova vidi

*) Bukavac se tako zove, jer s njim vatrnu pire.

se jama, koje je sujeverni svijet kopao tamо, tobože da će novaca naći. Tuđ je puna zemљa komadića zemljjanoga posudja, što je živi znak, da je i na vrhu Visoke kuća bilo. S donje strane ispod nje ima nekoliko zidina i ograda, dočim na drugim mjestima po njoj i oko nje ne možeš niti traga od kakvih stanova naći. Tko želi u krasnim pogledima uživati, tom ne treba nego da se ispne na vrh, gdje su čobani ono gromile zgromilali, i vidjeti će otale sve što se može s Visoke vidjeti. Ne pruža se puno vidika s nje, ali ono što ih je, svi su lijepi i divotni, te uprav se čovjek čuti razdrahan i blažen, kad ih pred sobom motri.

Nikad ti ljepši pogled ne pade, do li k našoj staroslavnoj Vrani u zapad. Tad vidiš široko i dugačko polje, oko kojeg i sa donje i sa gornje strane gledaš niz strana, izmedju kojih poljem pogled utiče k Vrani, k našoj slavi i diki. Kao na dlanu ukazuju ti se tu staroslavne vranske ruševine, mimo koje pogled ti se otimlje dalje u zapad na nedoglednu vranskу blatinu, na čarovno vransko jezero, na starodrevni Krešimirov grad Biograd, gdje se prvi put okruni tudjin magyar Hrvatima za vladara . . . Ej kad to tamo gledaš, koliki mili momenti iz slavne hrvatske prošlosti prolaze ti dušom i razumom! Čutiš se blažen promišljajući o davnoj dičnoj hrvatskoj prošlosti. Pa niže grada Biograda na mnogo mjesta vidiš more, po moru male otočice i sela, što ti sve pruža krasnu sliku, koje se nikad ne možeš sit nagledati.

Da nije strane „Crne Gore“, lijep bi pogled padao i dolje po Primorju; al tako se od nje ništa ne vidi, samo amo, na istok, gdje se ista raskida, lijep pogled pada na more.

U jug se lijepo vidi gradina Kašić, selo Banjevci, a dalje mnoge strane i gore. Na gornju stranu lijepo se vide sela: Pristeg, Ceranje, Podlug, Perušić, Kolarina i mnoga druga. U istok upravo prekrasan pogled pada na brdo Debeljak i Oštruljaču, Bakovića gradinu te na selo Budak-Stankovce i na njihov okoliš.

Ja sam u svim pogledima uživao, te kad sam sa Visoke silazio, nisam požalio, što sam kroz krš zalutao i na nju otišao.

Lastva.

(Piše Vj. Novotnij.)

Nećeš se skoro zasiliti čara i prirodnih krasota naše mile posestrime Dalmacije! Što ju više puta pohodiš, nači ćeš i više prilike upoznati te krasote, ali Ti trud i muka, žar i vrućina ne smije smetati.

I opet odem ovoga ljeta nakon svesokolskog sleta u Pragu u krasnu Dalmaciju.

Cilj mi bijaše Donja Dalmacija i njen biser, Boka Kotorska, a u njoj poluotok Vermac.

Hoću da ovaj put Lastvu orišem, koja leži na zapadnoj strani poluotoka vermackoga, a istočno od Hercegovog u Boci Kotorskog.

Kolniku do Lastve nema; i ono pješačkog puta, što se uz morskū

obalu po kamenu i pržini od nužde rabi, improvizovano je, te je Lastva za pravo samo pristupna morem. Cesta ide iz Kotora nizinom uz more samo do Lepetana s jedne strane, a sa druge strane preko bila ver Mackoga do Tivta; od Lepetana preko Lastve do Tivta ima 5 kilometara bez ceste. Ove se godine ima tek ta cesta graditi, te Lepetane preko Lastve spojiti sa Tivtom.

Lastve su dvije, Gornja i Donja; Gornja, koja stoji do 350 metara nad Donjom, dva puta je veća brojem žitelja i kuća. Ona je i starija naseobina, stisnuta na strmom kamenu i okružena i zaklonjena sa svih strana strminu vrhovima. Nu zato ipak izgori prošloga vijeka, a ujedno i arkiv župni, koji je čuvao sve važnije historijske domaće uspomene prošlih vjekova.

Vrhovi oko Lastve su dijelom obrasli šumom, dijelom su pusta, kamaena golet. Najglavniji ti vrhovi jesu: Brežine, Sv. Vid sa kapelom istoga imena, Rozgovčevvo, Ivanovo, Glave, sv. Petka sa kapelom istoga imena, Pasjiglav, Krstac, koji čine granicu između općina: Tivta, Lastve i Bogdašića; nadalje sv. Nedjelja, gdje stoji kapela istoga imena, a pod kojom se spušta kestenik Kostajnica sa strašnom jamom kostajničkom.

Gornja Lastva ima 128 kuća i 846 duša, a Donja 50 kuća sa 400 duša; svi žitelji su katolici osim dvije kuće pravoslavne Tomanovića u Donjoj Lastvi.

Donja Lastva novija je naseobina; leži na moru. U njoj su ugledne trgovacke kuće: Marković, Perušina i kapetan Vicko Stjepčević. Najnovija krasna kultura i kuća tuj jest Ivovića sina, koji se je spustio ovamo iz Gornje Lastve. To je ures kulture od Lepetana do Tivta. Naprotiv Donje Lastve preko morskog tjesna dižu se mjesta: Bijela, Kamenari i Gjurići; oba ova sela nose ime Jošica; tuj je parokija pravoslavna. Nu Kamenari spadaju već pod općinu Hercegnovi, a Gjurići pod Perast.

Ime Lastva Donja nije od iskona; kraj, na kojem stoji Lastva Donja, zvaše se Tivat Mali, a današnji Tivat kraj Lastve, gdje ratno bečko ministarstvo, sagradi ratnu luku, te ju još i danas sa silnim troškovima utvrđuje jakim gorskim obrambenim kulama i kasarnama, zvalu Zrnnji Plat (ili plast), a jedan mu dio Pin. I danas se još kraj Tivta od arsenala do Kalimana tako u narodu zove. Nadgadja se, da je tuj Pinnes, sin kraljice Teute, svoj dvor imao te po njemu taj kraj ime dobio i sačuvao. Kaliman je morsko blato, koje se u Tivtu stere južno prema nizinama, što ih po spomenicima srednjega vijeka zvalu Solila ili Polja, ime i danas još u narodu živo. Ime Kaliman bit će jamačno grčko *Διλιουρ* to jest slano, slani kraj, Solila.

Okolina Lastve Donje plodno je zemljiste, samo je slabo obradito, premda ima krasne pitke vode i mnogo izvora; rodi izvrsno vino. Da je krasno ono zemljiste, na kojem se širi pusti bušak, bušina i vresina, zašadito sa lozom, bralo bi se tuj godimice 5000 hl. vina i više. Nu od trajne suše — po tri mjeseca često ne vidiš ni kiše ni rose — nema paše, nema blaga. Mnogi misle: Bog dade more, koje hrani i odijeva, a ne treba teška rada. Smokva i maslina tuj raste kao šipak, a i ta nije prečesto gojena, već kao divlja pustila suho granje na ste strane.

U tom polju cvatijaše do god. 1848. mnogo plemićkih dvorova, koji danas

ostaviše dosta razvalina ili tek sirotinjskih kuća. Tako plemićki dvor Guća. Jedna knjeginja Guća darova općini lastovljanskoj i kapelu. Nekad glasoviti plemićki dvor Jakonja, danas je sirotinjska kućica. U jednom kraju lastovljanskog polja, nazvanom Orašje, stoji još gotovo tvrda, nu razvaljena kula Stjepovića, danas vlasništvo kpetana Vučinića. Usred tvrda uščuvana debela četverokuta stoji razvaljen dvor sa dva bunara; zidovi imadu puškarnice, na vratima stoji uklesan grb patke sa g. 1699. Od vlasnica nekadanjih bijaše jedna kontessa Vrakien udata za nekog Dendera. Sinovi ovoga — mislim četiri — živu još danas kao propalice u Kotoru i okolici.

Najljepši sačuvani obranbeni toranj u lastovljanskom polju jest stara kula konte Lukovića, što danas spada u tivatsku općinu.

Sijelo upravne općine danas je Lastva Donja. Tuj je crkva i župa, nu tek gradjena god. 1869.; prije te godine bijaše crkva i parokija u gornjoj Lastvi. Uz to stoji u Donjoj Lastvi poštanski ured i škola podignuta prije god. 1838.

Prodjoh mnogo puta lastovljanska polja i kamen gornjolastovljanski, a dva puta prevalih i vrhove, te se spustih preko kamena u Prčanj do Kotora. I ove godine tuj vrludah, te se sa učiteljem Vjek. Perušinom digoh do Krstaca. Bijaše proštenje, crkva gornjolastovljanska širom otvorena. Na glavnom oltaru nadjem u čudo sliku, znatnu umjetninu. Slika prikazuje porodjenje Marijino. Na slici ima 12 lica sa zipkom. Umjetnički karakter pokazuje talijansku klasičku dobu. Slika nema imena slikara, ali može biti jamačno do 400 godina stara. Kotorski pokojni biskup Makić jednom prilikom tu umjetninu nadje u sakristiji medju starinama malovrijednim, te ju tako spase od propasti. Prije mnoga decenija ponudi neki putnik Talijanac za tu sliku mnoga stotina dukata, nu u čast tadanjega župnika osta slika kod kuće.

(Svršit će se.)

Konjic.

(Rudolfo barun Maldini Wildenhainski.)

Iza visokog, probušenog Ivana, medju vrletnim brijegovima, na jednoj i drugoj obali srebropjene Neretve uvalio se mali Konjic. Rekao bi, mrtav, pust — od svijeta zapušten.

„Al' da vidiš, kako pogled vara,
Ded zaviri na okanca drobna.“

reče proslavljeni pjesnik.

Konjic, od starine znamenito mjesto na prijelazu iz Bosne u Hercegovinu, koja se je starinom zvala Humska zemlja ili Hum, sijelo je kotarske oblasti te broji oko 2.500 stanovnika sa 260 kuća. Stanovnici su ponajviše muslimani, a ima dosta i istočno-pravoslavnih i katolika. Nekoć ih je bilo i više, kako to svjedoče ruševine franjevačkoga samostana i crkve sv. Ilike. Kuće Konjica sa džamijama i nekim ovećim novijim zgradama smjestile su se mal ne sve u nizinu s obadvije strane rijeke Neretve. Svi raskidani bregovi, koji se otiskuju sa svih strana od Prenja, Bjelašnice i Bitovnje, stisli su Konjic kao u kakav kotao. Na Sniježnici

bijeli se usred ljeta snijeg kao o Božiću, dok se na istočnom brijegu, Preslici, zeleni na klisurastim obroncima lijepa šumica. Vrlo je zanimljiv pogled i na gorski rub Ljubino.

Od naravnih uresa Konjica valja spomenuti i rijeku Neretvu. Ona izvire na istoku blizu crnogorske medje ispod planine Čemernoga sedla visokog 1695 m. nad površinom morskog. Kod Konjica je već prilično široka, ako i nije duboka. Krasna zelena boja daje joj biljeg prave gorske rijeke, a u njoj ima sva sila pastrva gdjekada deset i još više kilograma teških. Osim krasnoga prirodnoga položaja zanimljive su u Konjicu i nekoje novije kuće i zgrade. No od svega zanima najviše strance onaj lijepi kameni most preko Neretve. Sav most je od kamena, te je sazidan na stupovima i na deset svodova. Narod priča o velikoj starini toga mosta, jer da ga je gradio još u VII. stoljeću neki kralj Hvalimir. Nu možda je istinitije, ali svakako vjerljatnije pričanje, da ga je oko godine 1.715. gradio vezir Ahmed Sokolović. Većom sigurnošću pripovijedaju Konjičani, da je ondje godine 1.446. za kraljevanja bosanskoga kralja Stjepana Tome bio sabor. Taj sabor da je poprimio oštре mjere protiv bogomilskih crkava i zgrada. Kada je Konjic pao u osmanlijske ruke, prime progonjeni bogomili kao i drugdje po Bosni i Hercegovini islam i popnu se na prva mjesta. No nekoje porodice ostanu i dalje u djedovskoj vjeri, kako se to po mnogim spomenicima u okolini konjičkoj i danas još vidi, dok pred samu okupaciju ne predje u Dobačanim kod Konjica i posljednja tamošnja bogomilska porodica Helež na islam.

Okolica Konjica je veoma brdovita, pa zato takodjer i zanimljiva. Mjesto Konjic po narodnoj predaji dobilo je ime po konju, koji ga je svojim kopkanjem označio. Evo što se o tom i o postanku Boračkog jezera, o kojem će doskora govora biti, međ konjičkim Muslimanima priča. Tu nam pak priču doslovce saopće Kosta Hörmann ovako: U prastara vremena, dok su još sveci obilazili ovim svjetom, bio je na ovom mjestu, gdje je danas Boračko jezero, gradić, no niko mu na žalost ne zna više imena. Stanovnici su u tom gradiću bili blagoslovljene svakim blagom zemaljskim, ali su bili pokvarena srca i tako škrtili, da nisu više pazili na gostoprимstvo ni na iskrenu ljubav. Ti su ih grijesi i upropastili. Po božijoj mudroj odluci dodje jedared u taj grad neki svetac i zamoli za jelo i noćiste. Porugljivo ga otjeraju bogataši i niko mu ne htjede molbu uslišati. Kada se je već bio nakucao na svim vratima, dodje na kraju grada ka kolibi jedne jedine sirotice, što je živjela u tom bogatom gradu. Bila je to siromašna udovica, koja nije osim svoje kućice, baštice, krave i konja ništa drugoga imala, nego samo sina jedinca, momka u najljepšoj dobi. Majka i sin bili su Bogu odani, pobožni i milostiva srca. Siromaka putnika prime oni gostoljubivo, podijele s njim svoje siromaško jelo i dadu mu noćiste. Sutradan iz jutra, kada se je svetac spremao na put, rekne on materi i sinu: „Božijom ću pomoći da kaznim ovaj grad radi grijeha njegova žiteljstva. Pokupite šta imate i otidjite iz ovoga mesta, što je prokleto da propadne. Idite napram sjevero-zapadu, pa kada dodjete do rijeke, udarite sve uz nju. Tamo gdje vam konj prednjim desnim kopitom triput udari u zemlju, na tom se mjestu nastanite; Bog će vas tamo blagosloviti.“ Mati i sin tako

i učine i časom su bili daleko od grada, a putnik ostane kod njihove kolibe. Kada se još posljednji put obazru na svoju domaju, upropaste se od straha: uz jauk i zapomaganje stanovništva propade pred njihovim očima grad u zemlju, a iz nebrojenih vrela navre jezero i ispuni novu tu kotlinu. U isti mah im nestade svetac s vida. Tako je nastalo Boračko jezero. Mati i sin podju dalje, sve uz rijeku Neretvu, kako im je svetac rekao. Iza nekoliko sati iznenada im konj za-stane. Baka ga potjera riječima: „hajde, hajde, moj konjic!“, no konj ni da bi se makao s mjesta. Odjedared konj udari desnim prednjim kopitom triput u zemlju. Sada vide mati i sin, da su došli na ono mjesto, što im je svetac označio. Tamo si sagrade kolibu, i malo za tim oženi mati sina. S dana su u dan napredovali, jer božji je blagoslov pratio porodicu. K njima se sada pridruže srodnici mladini i brzo tu nastane lijepo mjesto. Po konju, koji je kopkanjem, kako naprijed rekosmo, označio mjesto, gdje će da se nasele, nazvalo se je mjesto to „Konjic“.

Planinsko turističko društvo „Liburnia“ u Zadru.

Slavnom Hrvatskom planinarskom društvu

u Zagrebu.

Lijepa Vam hvala za to, što ste nam u br. 3. i 4. „Planinara“ t. g. štampali izvješće o društvenom radu, te poslali nam lijep broj posebnih otisaka ovog izješća.

Mi smo baš svršili panoramu sa Mosorske planine, koju je sastavio naš član Alfons Pavich pl. Pfauthenthal, c. kr. namjestništeni potpredsjednik u miru te smo u neprilici, gdje da ga dademo tiskati. Stoga se obraćamo na to slavno društvo moleći, da izjavite, biste li ga dali štampati u Vašem „Planinaru“, te nam otstupili 2000—3000 posebnih otisaka. Ovo je prvo turističko djelo ove vrsti na slavenskom jugu, te se nadamo, da će pobuditi interes za naše dalmatinske planine. Nadamo se skorom odgovoru, jer bi svakako želili, da djelo izadje još prije mjeseca listopada t. g. Uz panoramu bit će štampana još i monografija Mosora sa osvrtom na povijest nekadjanje slavne Republike (Države) Poljičke sa mnogim slikama, za koje imamo već kliše. Gosp. Pavich želio bi, da njemački tekst ove monografije s panoramom bude štampan i izdan od austrijskog turističkog kluba u Beču u njegovom publicističkom organu „Touristenzeitung“, dočim bi mi izdali hrvatski i talijanski tekst. Izvolite nam dakle takodjer priopćiti, biste li u „Planinaru“ štampali i hrvatski tekst monografije sa slikama.

Čekamo još uvijek odgovor na naše pismo dne 4. travnja t. g. glede pri-kazanja slika iz Dalmacije sa Skioptikonom. Želili bi znati, da li to slavno društvo posjeduje takav aparat te da li običava držati takove predstave, kao što je običaj kod planinskih i turističkih društava.

Bilo bi možebiti shodno, da priredimo zajednički izlet u planine n. pr. na Velebit ili u Kranjsku ili Bosnu. Ovakvom izletu mogli bi prisustvovati: to slavno hrvatsko planinarsko društvo, slovensko planinarsko društvo u Ljubljani, naša

dalmatinska „Liburnija“ i Turistički klub u Sarajevu. Možebiti bi mogli uzeti ciljem Plitvička jezera ili koju planinu u Bosni.

Vojnička uprava ustupila je našem društvu tvrdjavicu Sv. Lovrinac (Forte S. Lorenzo) u Dubrovniku, koju ćemo urediti za turističke svrhe. To je krasan objekt na moru, odkle se pruža krasan pogled na more i Dubrovnik te ima 3 terase, od kojih je svaka duga 37 metara, a široka 6 metara. Osim toga bavimo se preuređenjem nekadanjeg starodrevnog benediktinskog manastira na Čokovcu (Monte Merlo) na otoku Pašmanu kod Tkona, gdje ćemo urediti 5 soba za strance, koji će tu moći primati i čitavu opskrbu. Ispod ovog brda, na moru, koje je daleko manje od 500 m., namjeravamo urediti morsko kupalište, jer je tamo more sasvim plitko i posuto pržinom, na kojoj se hoda kao na čilimu.

Uređuje se takodjer zaklonište u predjelu Gornja Bukva na Velebitu, 3,2 km. daleko od Podpraga, te namjeravamo odanle sagraditi put na Svetu brdo. Pošto ovaj najviši vrh Velebita leži na području Hrvatske, bilo bi zgodno, da i to slavno hrv. plan. društvo uredi put sa strane Gospića, a zajedno mogli bi urediti zaklonište ispod Svetog brda.

Žalosno je, da je pristup na naš slavni Velebit sasvim mučan i loš, te nema baš nikakva puta, a kamo li zakloništa, tako da se putnici obično gube u šumi, kako se je to neki dan dogodilo i nekim članovima „Liburnije“. Trebalo bi svakako barem markirati puteve s obje strane Velebita.

Bili bi veoma zahvalni, kad bi to slavno društvo obratilo svoju pažnju na Velebit, gdje bi se mogli kadgodj zajedno sastati.

U Zadru, 13. kolovoza 1907.

Za društveno upraviteljstvo
Golf.

Društvene vijesti.

Novi članovi. Kao članovi društva su se prijavili te primljeni p. n. gg. Mijo Majnar ić, Ante Šutej, Gustav Pexider-Srića, Mijo Pilaj, Ivan Dragane c, dr. Artur Reichl, Demeter Stančić, Josip Lederer, Vladimir Guteša, Dragutin Debić, Janko Kruša c, Ivo Jurčić, Milan Milender, Oskar Siebenschein, Engelsfeld Dragan, Cvetko Petar, Dean Stjepan.

Darovi. Gosp. Sollar F. darova našem društvu veliku salonsku lampu za strop u društvenu sobu na Sljemenu, i 6 klinaca za odijelo; gospoda Juričić Ivo i Zigmundovsky Rudolfo za most na Okić grad 3 Kr. i to prvi 2 Kr., drugi 1 K. željom, da se po mogućnosti skorije čvrsto i trajno prelo načini, koje

će bez opasnosti voditi do gradine okičke. Gosp. Hercezi Ivan popravio je bavda kvake i ključanice na gradskoj kući Sljemenskoj, darovavši novi ključ i podkvaku.

Upravni odbor izriče ovim usrdnu zahvalu na darovima ističući, da će se na Sljemenu namjestiti škrablica zbirkica za dalnje dobrohotne darove u investicijske društvene svrhe.

Umrošegg: Dolovčak Mladen, savjetnik kr. zem. vlade, profesor Plivarić Stjepan dr., Karas Mirko, posebnik, Prince Josip, trgovac, Zahar Iv. dr., odvjetnik, Fürst Hinko, vlastelinski šumarnik. — Svi odlični, članovi našega društva. Slaya im!

Iz sjednice upravnoga odbora is-

tičemo ovaj zaključak na znanje i ravanje p. n. gg. članovima: Društveni list „Planinar“ izlazit će po vremenu i obsegu prema dospeljom materijalu. Za tiskanu stranicu sadanjega formata izvorna rada pisac prima i nadalje kao i do sada na zahtjev 2 Kr., za prijevod 1 Kr.

Umoljavaju se svi prijatelji planinarstva, da svoje turističke radove šiljaju „Planinaru“; u javnim političkim novinama onako su izgubljene.

Iz Mikulića na Sljeme. Ako od sv. Duha podješ prema gori, dolaziš ljevim putnim tragom na Frateršćicu, a desnim u Lukšiće. Jedan i drugi put vodi dalje do sela Mikulić, koje leži već tik

na podnožju gorskom.

Od tog sela markirao je društveni odbor s proljeća ove godine put na sv. Jakov i na Sljeme.

Put je posvuda dobar, šumom zaštićen, lagodan. Uspinješ se kao Elvirinim putom. Najveća strmina diže se na Malo Sljeme i na piramidu. Šuma, bukva, svojina je općinara, zadruge, u gornjem dijelu Pongraca sve do puta bistranskoga. Od sv. Duha možeš pješice doći za 3 dobra sata, a možeš se i do Mikulića dovesti.

Da ima tuj ljepih vidika na Zagreb i Posavinu, ne treba spominjati.

Književne vijesti.

Planinski Vestnik u Ljubljani ima u br. 2. do 12. god. 1907. ove planinske opise: 1. Valentin Stanič, prvi velereturist, od Orožena; 2. Na suhi plaz-Škratalico, od Dvorskya; 3. Opis Trente, od Abrama; 4. Porezen, od Breliha; 5. Planinski spomini, od Knafelca; 6. Na par-

svetopisenskih gorah v Palestini, od Peterlina; 7. Škrlatica, od Tume; 8. Prisojnik, od Tume; 9. Čez rdeči rob na Krn in Bogatin, od Janeza.

Marchand: Voyage en Espagne-Portugal-Maroc, Paris 1907, 5 fr.

Listak.

Sl. planinarskom društvu „Liburnija“ u Zadru. Na tamošnju uljudnu poruku, na koju tek sada možemo odgovorati radi odsutnosti društvenih funkcionara, čast nam je ovo i ovdje priopćiti:

1. Vrlo rado ćemo štampati panoramu Mosorske planine, pa i prirediti 3000 istisaka; papir i tisak će ići na trošak Liburnije, a slogan na naš.

2. Monografiju sa slikama željno ćekamo. Pošaljite je namah.

3. Imamo aparat skioptikon. Pošaljite nam slike.

4. Na izlet zajednički rado pristajemo

po mogućnosti i na Velebit i u Kranjsku i u Bosnu. Javite nam do zgode program.

5. Poskrbit ćemo se, da se s ove strane užlaz na Velebit do zgode markira i zaklonište sv. Brdo uredi.

Upravni odbor.

Sl. turističkom klubu u Sarajevu. Najsrdaćnija zahvala na ljubeznoj čestitki k novoj godini. Od srca uzvraćamo planinarski pozdrav.

Upravni odbor.

Corrigenda: u zadnjem imeniku društvenom pomutnjom ispušteno je ime Ambroš Franjo.

Sadržaj: Mostar i okolica, piše R. b. Maldini Wildenhainski. — Zimski izleti hrv. akad. sport. kluba u Plešivcu, piše Dr Fr. Bučar. — Botanička izražavanja na Velebitu. — Do na vrh Visoke, piše G. Petković. — Lastva, piše Vj. Novotni. — Konjic, piše R. b. Maldini Wildenhainski. — Planin tur. društvo „Liburnija“ u Zadru. — Društvene vijesti, Književne vijesti, Listak, Corrigenda od urednika.